

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Центральноукраїнський національний технічний університет
Економічний факультет
Кафедра історії, археології, інформаційної та архівної справи

«Допущено до захисту»
Завідувач кафедри ІАІтаАС
доктор історичних наук, професор
_____ Василь ОРЛИК
« _____ » _____ 2023 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти
на тему :
«Сучасна бібліотека як інформаційний центр
закладу вищої освіти»

Виконав: здобувач вищої освіти
IV курсу, групи ІС-19
ОПП «Інформаційна, бібліотечна та
архівна справа» спеціальності 029
«Інформаційна, бібліотечна та архівна
справа»

_____ Андрій ТИМОЩУК
« _____ » _____ 2021 р.

Керівник роботи
доктор історичних наук, доцент
_____ Олександр БОНДАРЕНКО
« _____ » _____ 2023 р.

Рецензент
к. пед. н., директор Кропивницького
фахового коледжу Приватного вищого
навчального закладу «Університет
сучасних знань»
_____ Тетяна ШИШКІНА

ЗМІСТ

ВСТУП	10
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ПРОБЛЕМИ ФУНКЦІОНУВАННЯ БІБЛІОТЕКИ ЯК ІНФОРМАЦІЙНОГО ЦЕНТРУ	15
1.1. Історіографічний аналіз проблеми функціонування бібліотеки як інформаційного центру ЗВО.....	15
1.2. Джерельна база дослідження	20
1.3. Методи дослідження	23
РОЗДІЛ 2. ХАРАКТЕРИСТИКА ДІЯЛЬНОСТІ БІБЛІОТЕКИ ЦЕНТАЛЬНОУКРАЇНСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО ТЕХНІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ	28
2.1. Загальні відомості про бібліотеку Центальноукраїнського національного технічного університету	28
2.2. Нормативно-правова база діяльності бібліотеки ВНЗ.....	33
РОЗДІЛ 3. СУЧАСНІ НАПРЯМИ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ БІБЛІОТЕКИ ЦЕНТАЛЬНОУКРАЇНСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО ТЕХНІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ	38
3.1. Інформаційна діяльність бібліотеки Центальноукраїнського національного технічного університету.....	38
3.2. Інституційний репозитарій КНТУ як засіб популяризації наукових публікацій університетської спільноти	46
3.3. Проблеми та перспективи впровадження інноваційних технологій у функціонуванні бібліотеки ЗВО.....	51
3.4. Шляхи вдосконалення роботи бібліотеки Центальноукраїнського національного технічного університету.....	56
ВИСНОВКИ	60
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ	63

ВСТУП

Сучасні суспільні вимоги до бібліотек як до потужних інформаційних центрів визначають основні вектори розвитку бібліотечних процесів – зокрема, якісне й оперативне бібліографічне та інформаційне обслуговування, формування відповідного інформаційного поля й швидкого доступу до різноманітної інформації, реорганізація діяльності бібліотек через нарощування інформаційного потенціалу, широка інтеграція бібліотечних ресурсів.

Сьогодні заклади вищої освіти (ЗВО), що працюють в умовах реформування, очікують змін й від бібліотек, їхньої мобільності та якості інформаційного забезпечення. Перед бібліотекою постає завдання високої місії переходу від інформаційного простору до відкритої та доступної бібліотеки й суспільства знань.

Для задоволення потреб користувачів освітньої галузі, забезпечення їхнього оперативного доступу до всієї мережі бібліотечно-інформаційних ресурсів не тільки власного виробництва, а й придбаних, бібліотека Центальноукраїнського національного технічного університету (ЦНТУ), використовуючи традиційні інформаційні ресурси, засвоює й активно запроваджує сучасні досягнення в сфері інформаційних, комунікаційних та мультимедійних технологій в бібліотечному процесі, працює над створенням потужної електронної бібліотеки. Саме бібліотека бере на себе чималу роль щодо формування електронних масивів наукових знань й організації вільного доступу до них.

Про впровадження нових моделей університетських бібліотек, здатних надати максимально сфокусовану інформаційну послугу здобувачу вищої освіти, викладачу і науковцю, та розроблення нових інформаційних стратегій з оптимальним використанням нових ІТ-технологій існує чимала кількість наукових досліджень, що представлені як вітчизняними фахівцями, так і закордонними теоретиками та практикаками бібліотечно-інформаційної справи.

Тому доцільно звернутися до наукового доробку вітчизняних дослідників, які досліджували трансформацію бібліотек в інформаційний центр, впровадження інновацій в її діяльність, формування моделі електронної бібліотеки та інших векторів діяльності сучасної бібліотеки ЗВО. Цю тематику вивчали Н. Апшай, І. Давидова, Г. Шемаєва, Т. Колесникова, О. Ю. Качанова, О. Гусєва, Я. Шрайберг, Н. Стрілець та багато інших.

Створення бібліотечної Інтернет-мережі, єдиного інформаційно-освітнього простору з можливістю спільного використання не лише внутрішніх а й зовнішніх інформаційних ресурсів, сприяє доступу до ресурсів глобальних мереж для інформаційного забезпечення наукової та освітньої діяльності.

Доступ до різних інформаційних глобальних ресурсів Інтернету, дає змогу задовольнити користувачів різноплановою інформацією. Вихід в Інтернет сприяв бібліотеці не тільки в одержанні доступу до всесвітнього багатомовного сховища інформації, а й самій бібліотеці влитися у світовий інформаційний простір, шляхом створення своєї сторінки, розміщення інформацію про власні ресурси, що зрештою й зумовило появу тенденції до створення та формування електронних бібліотек.

Потрібно зауважити, що електронна бібліотека, доповнюючи існуючі традиційні форми, стає найефективнішим способом наукової комунікації та сприяє реалізації індивідуального творчого потенціалу й наукової колективної співпраці, позитивно впливає на працю сучасного науковця, дає змогу прискореного обміну ідеями, ознайомлення з результатами наукових досліджень у різних наукових сферах. Електронна бібліотека стає дійсно бібліотекою в загальноприйнятому сенсі, лише тоді, коли в ній ведеться активна робота з користувачами – їхня електронна реєстрація, облік виконаних довідок, замовлень тощо.

Сьогодні бібліотеки ЗВО значно розширюють діапазон своїх можливостей, трансформуючись в сучасну комфортну та прогресивну структуру освітнього закладу та перетворюючись у справжній науково-

інформаційний центр університету. Все це й зумовило актуальність зазначеної теми дослідження.

Мета дослідження: проаналізувати діяльність бібліотеки Центральноукраїнського національного технічного університету, дослідити інформаційну діяльність бібліотеки, визначити проблеми її функціонування та перспективи розвитку, запропонувати шляхи вдосконалення діяльності сучасної бібліотеки як потужного науково-інформаційного центру.

Реалізації головної мети дослідження передбачає розв'язання таких основних завдань:

1. Здійснити історіографічний аналіз проблеми функціонування бібліотеки як інформаційного центру ЗВО; охарактеризувати джерельну базу та методи дослідження.

2. Схарактеризувати категоріальний апарат дослідження.

3. Проаналізувати структуру, діяльність, завдання й функції бібліотеки Центральноукраїнського національного технічного університету

4. Проаналізувати управлінську документацію бібліотеки.

5. Розглянути інформаційну діяльність бібліотеки. Визначити переваги введення в дію інституційного репозитарію ЦНТУ та його внесок у популяризацію наукового доробку викладачів університету.

6. Окреслити перспективи запровадження інноваційних технологій у функціонування бібліотеки ЗВО.

7. Запропонувати шляхи щодо вдосконалення діяльності бібліотеки як важливого науково-інформаційного центру ЗВО.

Об'єкт дослідження: бібліотека як інформаційний центр ЗВО.

Предмет дослідження: інформаційна діяльність бібліотеки Центральноукраїнського національного технічного університету.

Методи дослідження. Для розв'язання поставлених завдань у кваліфікаційній роботі використано комплекс методів: *історичний метод* – задля дослідження витоків і процесу розвитку бібліотечної справи, встановлення основних етапів формування бібліотечної системи; *метод*

аналізу – з метою вивчення роботи кожного сектору бібліотеки окремо, що в результаті дало змогу скласти чітке уявлення стосовно роботи бібліотеки загалом, поєднавши знання за допомогою *синтезу*; *метод прогнозування* дав змогу з високим ступенем ймовірності зазирнути в майбутнє і заздалегідь формувати політику в сфері бібліотечної справи; *термінологічний аналіз* допоміг дослідити поняття, які безпосередньо торкаються теми дослідження; *метод сайтометрії* дозволив проаналізувати сайт бібліотеки та зрозуміти рівень інноваційного розвитку, кваліфікаційного кадрового та технічного забезпечення бібліотеки; *метод анкетування* дав змогу визначення рівня задоволення інформаційних запитів користувачів бібліотек; *аналіз бібліотечної документації* дав змогу побачити повністю чи частково бібліотека втілює заплановані заходи у життя, та як це позначається на діяльності бібліотеки як інформаційного центру, дозволив простежити вплив діяльності бібліотеки щодо місця ЗВО в консолідованому рейтингу ЗВО України. Його перевагою є можливість одержання даних щодо реального попиту на інформацію.

Наукова новизна дослідження полягає у розробці теоретичних підходів щодо вирішення проблем функціонування бібліотеки ЗВО у сучасних умовах та інформаційного забезпечення користувачів, вирішення проблем зворотнього зв'язку.

Практичне значення дослідження. Висновки за підсумками кваліфікаційної роботи спрямовані на підвищення рівня функціонування бібліотеки як дієвого науково-інформаційного центру ЗВО. Рекомендації, що сформульовані у дослідженні, мають практичне значення для вдосконалення роботи бібліотеки.

Зміст та структура роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та літератури, додатків.

Обсяг основного тексту – 51 стор., список використаних джерел та літератури складає 44 найменування, 3 табл.

У вступі обґрунтовано актуальність теми, визначено об'єкт, предмет, мета та завдання дослідження.

Перший розділ присвячено розгляду історіографії проблеми функціонування сучасної бібліотеки, визначенню методів та джерельної бази дослідження, а також аналізу основних категорій дослідження.

У другому розділі проаналізовано призначення, структуру, функції бібліотеки ЗВО, зокрема бібліотеки Центральноукраїнського національного технічного університету, нормативно-правову базу її діяльності.

Третій розділ присвячений аналізу інформаційної діяльності бібліотеки, обґрунтуванню роль інституційного репозитарію, за допомогою анкетування визначено проблеми функціонування бібліотеки в сучасних умовах розвитку, окреслено перспективи впровадження інноваційних технологій та запропоновано шляхи удосконалення діяльності бібліотеки Центральноукраїнського національного технічного університету.

У висновках узагальнено результати дослідження, сформульовано підсумки в теоретичному та практичному аспектах.

Ключові слова: інформатизація, бібліотека ЗВО, бібліотечна діяльність, інформаційно-бібліографічний сервіс, інформаційна культура, інформаційні ресурси, електронний документобіг.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ПРОБЛЕМИ ФУНКЦІОНУВАННЯ БІБЛІОТЕКИ ЯК ІНФОРМАЦІЙНОГО ЦЕНТРУ

1.1. Історіографічний аналіз проблеми функціонування бібліотеки як інформаційного центру ЗВО.

Характерною рисою початку ХХІ ст. є шлях людства до сучасного відкритого інформаційного простору, що означає безперешкодність в отриманні достовірної та якісної інформації. Безперечно, що цей процес передбачає істотні зміни в усіх сферах життєдіяльності людини, бібліотечної, зокрема. Через те інформатизація, як одна з нагальних умов переходу до інформаційного суспільства, не тільки сприяє додатковим можливостям бібліотечним установам, але й суттєво перетворює традиційні бібліотечні процеси та уявлення щодо бібліотеки як такої. Недаремно сьогодні поширена думка про те, що майбутнє бібліотеки залежить не так від володіння значним фондом, як від надання широкого доступу до актуальної інформації.

Важливим нині є й той факт, що інформатизація бібліотек не встигає за темпами інформатизації країни загалом. Однак бібліотеки ЗВО України, які були і є центрами інформаційного забезпечення як навчального так і наукового процесів, обміну освітньою та науковою інформацією, надання широких інформаційних послуг, зазнали все ж значних еволюційних трансформацій.

Останніми роками в діяльності бібліотек відбулася ціла низка суттєвих перетворень, фактично в усіх сферах бібліотечної діяльності. Серед них передусім було започатковано в практику роботи впровадження сучасних інформаційних технологій.

Інноваційна діяльність – один із пріоритетних напрямків роботи бібліотеки, метою якого є пошук, оцінка, розробка та впровадження бібліотечних нововведень. Інноваційна діяльність бібліотеки спрямована насамперед на послідовне стимулювання розвитку бібліотеки шляхом

структурно-організаційного оновлення, технічної та технологічної осучаснення всіх процесів, а також якісних змін у свідомості працівників бібліотек.

Проблема інформатизації бібліотек нині все більше стає в центрі наукового зацікавлення вітчизняних та зарубіжних вчених. Проблематика цього дослідження дає змогу звернутися до праці Н. Апшай «Стратегічні орієнтири розвитку бібліотек вищих навчальних закладів в умовах реформування освіти в Україні» [2], в якій автор здійснив комплексне дослідження стратегічних напрямів розвитку бібліотек ЗВО. У цій праці розкривається вплив основних чинників, насамперед, соціально-економічних перетворень на процеси створення та формування інформаційного суспільства з огляду на реформування закладів вищої освіти та відповідно й трансформацію бібліотек ЗВО.

Дослідження І. Давидової «Інноваційна політика бібліотек України: Зміст та стратегії розвитку в інформаційному суспільстві» [8] розкриває теоретико-методологічні засади в управлінні інноваційним процесом розвитку бібліотек України в умовах їхньої діяльності на різних рівнях соціальних комунікацій – документному, інформаційному та когнітивному. У нинішніх умовах для діяльності бібліотек характерне поглиблення інтеграції до електронного середовища «глобальної інформаційної цивілізації». Бібліотеки сьогодні мають у своєму розпорядженні крім друкованих також й електронні видання, зокрема віддаленого доступу, які відбираються, систематизуються, забезпечується їхнє адекватне збереження, надається доступ користувачам на підставі певних систем навігації й чинного законодавства.

Так, Г. Шемаєва у роботі «Електронні ресурси бібліотек України в системі наукових комунікацій» [41] представляє електронні ресурси як складника інформаційно-комунікаційної інфраструктури сучасного суспільства та його підсистем. Автор розглядає сучасні неформальні форми наукової комунікації, які поєднують формальний і неформальний аспекти

(форуми, телеконференції, списки розсилки тощо) як предмет бібліотечної діяльності.

Цінною з погляду обраної проблеми є наукова розвідка Я. Шрайберга «Бібліотеки, електронна інформація і змінне суспільство в інформаційному столітті» [43]. У роботі аналізується сутність понять «інформація», «електронні ресурси» «фонди електронної бібліотеки» та визначається їхнє місце в системі електронних бібліотек.

У зазначених вище працях висвітлюються багатоаспектні напрацювання та практичний досвід щодо реформування бібліотек ЗВО в умовах інформатизації в інтегровані інформаційні дослідницькі, науково-освітні та культурологічні центри, що мають широкий спектри інформаційних послуг і функцій досвідчених навігаторів інформаційних ресурсів. Представлені праці є актуальними для дослідження заявленої проблеми та широким підґрунтям для визначення дальших перспектив бібліотеки як інформаційного центру ЗВО.

У статті Т. Колесникової «Інформатизація бібліотек ЗВО: шляхи еволюції та сучасний стан» [13] проаналізовано сучасні шляхи еволюції бібліотек ЗВО та здійснила оцінку сучасного стану інформатизації бібліотек закладів вищої освіти Дніпропетровського регіону. Здійснено порівняльний аналіз інтернетизації бібліотек ЗВО Запорізької, Дніпропетровської та Донецької областей.

Загальні проблеми змін в інноваційних діяльності бібліотек простежуються в працях О. Качанової, О. Гусєвої та ін. Так, О. Качанова у дисертаційній роботі «Інноваційна діяльність бібліотек: теорія, організація, методика» [12] проаналізувала інноваційну діяльність сучасних бібліотек, визначила зміст бібліотечної інноватики як наукового напрямку бібліотекознавства, розробила його теоретичні, методологічні та методичні проблеми, а також запропонувала своє бачення підходів до організації інноваційної діяльності бібліотек ЗВО в нинішніх умовах.

О. Гусєва у статті «Бібліотечна інноватика як стратегія і фактор розвитку сучасної бібліотеки: обґрунтування концепції» [8] визначила концепцію бібліотечної інноватики як стратегію управління розвитком сучасних бібліотек. Інновації розглядаються як умова, фактор і інструмент бібліотечної діяльності, основою яких є інформаційно-комунікаційні технології, а результатом впровадження інновацій в бібліотечну діяльність має стати суттєве покращання якості й ефективності бібліотечних продуктів та послуг.

Інноваційна політика бібліотек об'єднує процеси модернізації та інформатизації їхньої діяльності, створює нові умови й форми вступу бібліотек ЗВО до єдиного інформаційно-освітнього простору та сприяє зростанню ролі та місця бібліотек України як суб'єктів інформаційного ринку, складників інформаційної інфраструктури сучасного суспільства і дає змогу виробити стратегічне бачення сутності процесу розвитку бібліотек у сучасному інформаційному суспільстві.

Різноманітні аспекти запровадження технологічних інновацій у бібліотеках висвітлюються в дослідженнях Я. Шрайберга. Так, у роботі «Роль бібліотек у забезпеченні доступу до інформації та знань в інформаційному столітті» [43] висвітлюється діяльність бібліотек щодо забезпечення доступу до інформації та знань. Автор розглянув сучасний стан створення та використання електронних бібліотек. Досліджено систем відкритого доступу як значну частину світової інформаційно-освітньої інфраструктури. Охарактеризовано також проблему захисту авторського права в разі надання інформації з відкритого доступу. Автор дійшов висновку щодо нездатності електронних бібліотек заміни традиційних.

С. Калашникова в статті «Інновації в інформаційно-бібліографічній діяльності університетської бібліотеки» [10] розглянула проблему щодо впровадження нових сучасних технологій в інформаційно-бібліографічній діяльності університетських бібліотек. До того ж, особливу увагу в праці авторка приділила інтелектуалізації бібліотечних кадрів.

На нинішньому етапі розвитку суспільства електронна бібліотека формується як інноваційний складник віртуального інформаційного середовища ЗВО. І тут ми не можемо не згадати публікації з цієї тематики. Так, Н. Стрілець у своїй статті «Відкритий електронний архів (репозитарій) наукової бібліотеки: технологічний аспект» [37] розглядає питання програмно-технологічного забезпечення відкритих електронних архівів (репозитаріїв), що створюються в сучасних наукових бібліотеках; значення цих питань для розвитку українських бібліотек.

Дослідниця О. Великосельська [7] розглядає інституційний репозитарій як важливий засіб популяризації публікацій університетської наукової спільноти. Авторка аргументовано доводить, що дійсно електронний архів бібліотеки має важливе значення у функціонуванні самого університету та відіграє провідну роль в підвищенні рейтингу як науковців, роботи яких розміщені в архіві, так і університету загалом.

У статті «Інституційний репозитарій у інформаційному просторі університету» [39] Н. Фролова розглянула принципи відкритого доступу, визначила поняття «інституційний репозитарій».

І. Білоус у публікації «Основні засади інноваційного розвитку бібліотеки університету» [6] зазначає, що вимоги до бібліотеки як до сучасного інформаційного і комунікативного центру стають усе більш складними, а рівень їх діяльності все вищим та ефективнішим. Авторка визначила та охарактеризувала комплекс бібліотечних інновацій, які суттєво змінили бібліотеку, розглянула нові перспективи, пов'язані з передовими технологіями, що відкрилися перед сучасними бібліотеками.

Отже, здійснений аналіз літератури дає змогу дійти висновку щодо уваги дослідників до проблеми функціонування бібліотеки як інформаційного центру закладу вищої освіти, організації та забезпечення її діяльності. У науковому доробку авторів аналізується законодавча база діяльності бібліотечних установ, висвітлюються історичні аспекти розвитку бібліотек, проблеми їхнього функціонування в сучасних умовах. Показано

також різні підходи авторів стосовно побудови оптимальної моделі бібліотеки як осередку інформації.

1.2. Джерельна база дослідження

З метою подальшого розгляду теми звернемося до джерельної бази дослідження. «**Джерельна база** – це сукупність джерел, на які спирається історичне пізнання. Межі джерельної бази, її склад та характер завжди визначаються проблематикою і характером дослідження. Вона має свої хронологічні й географічні ознаки» [40, с. 231].

Джерельна база цієї кваліфікаційної роботи складається із чималого масиву документів, що різняться як за їх формою, так і змістовно-інформаційною складовою. Разом з тим зазначені документи можна розділити на певні групи:

I. Нормативно-правові акти, до яких належать: закони, постанови, стандарти, розпорядження, інструкції, положення. Ці джерела стосуються до різноманітних аспектів дослідження: організації діяльності та функціонування бібліотеки, порядку створення, ліквідації, реорганізації, бібліотек закладів вищої освіти. Знання положень нормативних актів, що стосуються проблем дослідження, – це знання процесу досліджуваного явища, адже такі документи встановлюють загальноприйняті норми у конкретних сферах діяльності людини. У цій роботі розглядаються ті закони та постанови, які організують функціонування бібліотеки, встановлюють нормативи охорони праці у ЗВО, зокрема в бібліотеці.

З цього масиву *нормативно-правових* актів потрібно виокремити такі: Закон України «Про бібліотеки та бібліотечну справу». Він «визначає статус бібліотек, правові та організаційні засади діяльності бібліотек і бібліотечної справи в Україні. Цей Закон гарантує право на вільний доступ до інформації, знань, залучення до цінностей національної та світової культури, науки та

освіти, що зберігаються в бібліотеках» [19, <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/32/95-вр.>].

Закон України «Про інформацію» регулює взаємовідносини щодо збирання, створення, зберігання, використання, охорони, поширення, захисту інформації, цей закон має безпосереднє відношення до бібліотеки, адже саме вона здійснює збирання, накопичення та популяризацію наукової інформації [29].

Закон України «Про доступ до публічної інформації» визначив чітку систему забезпечення прав людини як конституційної норми на вільний доступ до інформації, котра знаходиться у розпорядників, які відповідно до Закону є суб'єктами владних повноважень, зокрема бібліотеками, та інформації, що становить громадський інтерес, а бібліотека, як відомо, містить публічну інформацію [24].

Закон України «Про Національну програму інформатизації» розкриває загальні підстави формування, реалізації та коректування Національної програми інформатизації, оскільки останнім часом для інформатизації бібліотек характерні інтеграційні тенденції трансформаційного й інноваційного шляхів розвитку бібліотечної діяльності [31].

II. Державні стандарти та інструкції з діловодства: ДСТУ 2392-94 «Інформація та документація. Базові поняття. Терміни та визначення» [11].

Державний стандарт включає чималий перелік термінів та визначень, котрі безпосередньо мають відношення до інформації та документації. Цей стандарт є актуальним для дослідженні оскільки, бібліотека оперує інформацією і в бакалаврській роботі ми будемо розглядати документообіг бібліотеки ЗВО; «Державний класифікатор управлінської документації України ДК 010 – 98» від 01.06.1999.) [9]. Класифікатор однозначно визначає уніфікацію форм документів, їхній облік та систематизацію, устанолу форми контролю складу і змісту документації, визначає організацію ведення відповідних документів. Цей класифікатор допоможе нам при аналізі бібліотечної документації простежити чи відповідає вона уніфікованим

формам документів; Стандарт «Уніфікована система організаційно-розпорядчої документації. Вимоги до оформлювання документів (4163 – 2003)» [38]. установив: «склад реквізитів документів; вимоги до змісту і розташовування реквізитів документів; вимоги до бланків та оформлювання документів; вимоги до документів, що їх виготовляють за допомогою друкувальних засобів» [38].

В бібліотеці як структурному підрозділі університету функціонує організаційно-розпорядча документація, і спираючись на стандарт ми зможемо побачити чи відповідають документи цьому стандарту.

III. Службові документи установи:

3.1. Організаційні документи, зокрема, положення про бібліотеку ЦНТУ, положення про репозитарій ЦНТУ та положення про відділи – кожен підрозділ бібліотеки ЗВО керується цим документом, «Положення про відділ обробки документів і організації каталогів. «Положення про відділ обслуговування бібліотеки ЦНТУ» та «Положення про відділ довідково-бібліографічного обслуговування». Положення регламентують діяльність бібліотеки та її структурних підрозділів, а також визначають функції, права та обов'язки [<http://library.kntu.kr.ua/>].

3.2. Довідково-інформаційні, зокрема, Службова записка директора бібліотеки щодо підвищення рейтингу Webometrics. Звіт бібліотеки Центальноукраїнського національного технічного університету за 2021 фінансовий рік. Пояснювальна записка до статистичного звіту за 2021 рік бібліотеки Центальноукраїнського національного технічного університету. Також наказ про введення курсу «Інформаційна культура сучасного студента». Авторський договір про передачу невиключних прав на використання твору, який можна віднести до спеціалізованої документації.

Отже, узагальнюючи викладене вище, можемо констатувати, що джерельна база представленої роботи складається із різних джерел, аналіз яких у комплексі дає змогу глибше розкрити тему дослідження [<http://library.kntu.kr.ua/>].

1.3. Методи дослідження

Методологія – вчення щодо правила мислення під час створенні наукової теорії, вчення стосовно наукового методу пізнання та перетворення світу; його філософські, теоретичні засади, сукупність широких методів дослідження, котрі використовуються в тій чи іншій науці у відповідності з специфікою об'єкта її пізнання. Метод – це особливий прийом чи їхня сукупність, що застосовуються у науково-практичній діяльності. Науковий метод повинен відповідати певним вимогам, таким як: однозначність, ефективність, простота, стійкість, строгість .

Методологія здійснює такі функції:

- визначає способи здобування наукових знань, в котрих відбиваються динамічні процеси та явища;
- передбачає певний шлях, на якому здійснюється досягнення тієї чи іншої науково-дослідницької мети;
- забезпечення всебічності одержання інформації щодо певного процесу або явища, котрі досліджується;
- забезпечує уточнення, збагачення й систематизацію певних термінів та понять у науці;
- збагачує систему наукової інформації, котра базується на об'єктивних фактах та процесах й забезпечує логіко-аналітичний інструментарій наукового пізнання.

Методологія як вчення щодо системи наукових принципів, способів та форм дослідницької діяльності, складається з чотирирівневої структури. Розрізняються фундаментальні, загальнонаукові методи, які власне і становлять методологію, та система конкретних методик, котра застосовуються для розв'язання певних дослідницьких завдань.

Стосовно методології бібліотекознавчого дослідження, то на нинішньому етапі вона базується передусім на загальнонаукових методах та принципах дослідження бібліотек та міждисциплінарний підхід в контексті

соціально–комунікаційних та інформаційних процесів. З огляду на це, бібліотека є інтегративним соціальним інститутом, має бути й багатогранною і наука щодо бібліотеки, що так само обумовлює вибір методів дослідження не тільки з арсеналу бібліотекознавства, а й з інших галузей інформаційних технологій та соціальних комунікацій.

Методологія наукового дослідження в галузі бібліотекознавства поруч з використанням традиційних підходів та методів вимагає нової парадигми та концептуальних підходів щодо усвідомлення складних сучасних інформаційно-комунікаційних процесів.

Вагоме місце серед інструментарію загальнонаукової методології в галузі бібліотекознавчих дослідженнях посідають методи аналізу, синтезу, абстракції, порівняння, узагальнення, індукції, дедукції та інші загальні прийоми. Крім того в цих дослідженнях широко використовуються методи системного аналізу, когнітивний, формалізації, концептуального моделювання. На нашу думку, серед методів які характерні для бібліотекознавчих досліджень найоптимальнішим є метод порівняльно-історичний та джерелознавчий.

Історичний метод – дає змогу дослідити витоки і розвиток бібліотечної справи, виявити основні етапи формування бібліотечної системи, виокремити внесок чільних бібліотекознавців в бібліотечну науку та її практику, аналізувати вплив конкретно-історичних факторів на стан та характер бібліотечної сфери..

Аналіз – це логічний прийом, один з методів дослідження, котрий полягає в тому, що досліджуваний предмет розчленовується на елементи (властивості, ознаки, відносини), кожен з яких досліджується потім окремо, щоб виокремлені в процесі аналізу елементи об'єднати при допомозі другого логічного прийому – синтезувати в ціле, загальне, збагачене новими знаннями.

Так, приміром, для отримання уявлення про бібліотеку її можна проаналізувати, тобто розчленувати на окремі структурні елементи, з котрих вона складається.

Метод аналізу допоміг вивчити роботу кожного сектору бібліотеки окремо, внаслідок чого ми отримали чітке та об'єктивне уявлення щодо діяльності бібліотеки загалом, об'єднавши знання за допомогою іншого логічного прийому – синтезу.

Абстрагування (видалення, відволікання) – це уявне виокремлення, вичленення окремих чи загальних елементів, що цікавлять у цей момент бібліотекознавця ознак, відносин і властивостей конкретного предмета, явища і уявного відволікання від безлічі інших його зв'язків, ознак, властивостей та відносин.

Так, наприклад, у процесі абстрагування можна навмисно відволіктися від усіх властивостей людини, концентруючи увагу тільки на тих його якостях, які характеризують його як читача. Поняття «читач», отримане в результаті абстрагування, є одночасно відволікання від деяких несуттєвих, другорядних з точки зору бібліотекознавства, властивостей людини і поповнення даних про людину новими даними, раніше невідомими і що впливають із теоретичного змісту бібліотекознавства.

Прогнозування (передбачення, пророкування) – це ціла сукупність досить різних спеціальних наукових методів вивчення перспектив розвитку певного явища, переважно з його кількісними оцінками та і з зазначенням відносно визначених термінів зміни цього явища.

Пізнавальне значення методів прогнозування в бібліотекознавстві важко переоцінити. Воно дає змогу з високим ступенем ймовірності заглянути в майбутнє і заздалегідь формувати політику в галузі бібліотечної справи, бібліотечної освіти і т.п.

Термінологічний аналіз, який є одним з різновидів методу аналізу, являє собою процес цілеспрямованого вивчення термінів – точних назв суворо певних понять, в ході якого виявляються зміст тих понять, їх

найбільш суттєві ознаки, встановлюються їхні зв'язки і субординація, місце в понятійному апараті теорії, на підставі якої й будується дослідження.

Сайтометрія – метод дослідження сайтів, інформативності, наповненості. Сайт бібліотеки є одним з мережевих об'єктів бібліотекознавчих досліджень.

Мережеві об'єкти, як наслідок роботи бібліотек, уже стали засобом комунікаційної діяльності бібліотек, тому вони можуть включатися до проведення наукових досліджень, що своєю чергою засновані на використанні можливостей відображення відомостей про бібліотечну діяльність. Результати вивчення сайтів бібліотек стають важливим джерелом для оцінки стану розвитку будь-якого напряму діяльності бібліотеки, виявлення характеристик цієї діяльності, напрямів та тенденцій або закономірностей, а також слугувати певним підґрунтям для прийняття рішень щодо корегування, вдосконалення роботи бібліотек тощо.

Метод анкетування дав змогу визначити ступінь задоволення інформаційних потреб студентів та викладачів бібліотеки.

Аналіз бібліотечної документації. До неї належать: звіти, плани, вимоги на книги, книжкові формуляри і, передусім, читацькі формуляри й облікові документи.

Обсяг одержаної з бібліотечної документації інформації може бути різним, оскільки залежить від мети та завдання дослідження. Аналіз бібліотечної документації, зокрема звітів, планів дасть змогу побачити повністю чи частково бібліотека втілює заплановані заходи в життя, і який це має вплив на діяльність бібліотеки як інформаційного центру, можна прослідкувати вплив діяльності бібліотеки на місце ЗВО в консолідованому рейтинзі ЗВО України. Перевага цього методу полягає в тому, що його використання дає змогу отримувати дані про реальний попит на інформацію.

Спостереження – один з головних методів, якими оперує дослідник, і який дозволяє побачити усі сторони явища, яке досліджується.

Вищезгадані методи – це методи загальнонаукові, якими користуються вчені різних наукових сфер діяльності.

У документознавчих дослідженнях існують і свої методи дослідження. На думку Г. Швецової-Водки [40, с.207], уся сукупність документознавчих методів досліджень поділяється на кілька рівнів:

1. Загальнофілософські методи передбачають «застосування наукових методів, що позначаються як філософські категорії теорії пізнання: аналіз і синтез, індукцію і дедукцію, порівняння, узагальнення, ідеалізацію, сходження від абстрактного до конкретного» [40, с. 207].

2. «Загальнонаукові методи. На цьому рівні методи поділяються на емпіричні (описові), які лише фіксують існуючий стан дійсності (опис, спостереження, експеримент, моделювання), і методи теоретичні, пов'язані з узагальненням емпіричних даних, проникненням у суть явищ, що вивчаються. До загальнонаукових теоретичних методів пізнання належать: системний, діяльнісний, функціональний, типологічний, синергетичний, інформаційний та культурологічний підходи» [40, с. 208].

3. Спеціальні методи – це «розроблені в окремих наукових дисциплінах методи, але такі, що самі стали загальнонауковими: логічні соціологічні, математичні методи, історичний підхід тощо» [40, с. 209].

4. Конкретні методи. «Це рівень, на якому всі перелічені методи застосовуються для пізнання конкретних явищ документознавчої діяльності» [40, с. 210].

Отже, провідними методами нашого дослідження є як загальнофілософські методи дослідження так і документознавчі.

РОЗДІЛ 2

ХАРАКТЕРИСТИКА ДІЯЛЬНОСТІ БІБЛІОТЕКИ ЦЕНТРАЛЬНОУКРАЇНСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО ТЕХНІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

2.1. Загальні відомості про бібліотеку Центральноукраїнського національного технічного університету

Сучасна бібліотека закладу вищої освіти це складний соціально-комунікаційний комплекс, котрий в умовах інформаційного суспільства потрібно розглядати як непросте виробництво інформаційних продуктів та їхніх послуг. Адже інтенсифікація наукових досліджень у ЗВО потребує значного зростання ролі університетських бібліотек як важливих інформаційних центрів.

Сьогодні категорію «бібліотека ЗВО» можна розглядати як інтелектуальний простір, що заповнений багатоманітними інформаційними ресурсами й засобами інформаційної взаємодії. Бібліотечна діяльність цілеспрямована на виконання важливих стратегічних завдань освіти.

Трансформація бібліотек закладів вищої освіти відбувається насамперед за рахунок певної зміни їхніх інформаційного функціоналу, створення власних та акумулювання зовнішніх баз даних, надання вільного доступу до національних та світових мереж, формування потужної електронної бібліотеки. Сьогодні Бібліотеки закладів вищої освіти стають інформаційно-бібліотечними центрами, де формується соціокультурне та інформаційно-освітнє середовище для здобувачів вищої освіти та викладачів.

Стратегія розвитку сучасних бібліотек гармонійно поєднує функції традиційної бібліотеки та інформаційного центру. Недалека перспектива бібліотек закладів вищої освіти – їхня трансформація в доступні інформаційно-сервісні центри, котрі будуть не тільки зберігати інформацію, а й надавати послуги з пошуку необхідних знань.

Важливим завданням бібліотек ЗВО України є інформаційна підтримка навчального та наукового процесу передусім через освоєння та застосування інформаційних й комп'ютерних технологій; створення та удосконалення багатоступінчатої веб-сторінки бібліотек; значне підвищення вебметричного рейтингу закладу вищої освіти; формування електронних каталогів; утворення корпоративних комп'ютерних мереж з можливістю виходу бібліотек у глобальні інформаційні мережі; закупівля бібліотеками електронних ресурсів для освіти та науки [4]. Адже кожна бібліотека ЗВО, зокрема й Центральноукраїнського національного технічного університету, – самобутня структура, що має власний шлях розвитку, котрий значною мірою окреслюється економічним станом держави та фінансовими можливостями університету, намагається відповідати сучасним вимогам закладів вищої освіти, є своєрідною та самобутньою моделлю освітянської книгозбірні.

Бібліотека ЗВО, на думку дослідників, є соціальною інституцією, особливістю якої є повний взаємозв'язок з системою освіти, а важливою її типологічною ознакою – безпосередня участь у системі та структурі комунікацій закладу вищої освіти.

Місія бібліотеки ЗВО має відповідати стратегічним цілям розвитку того закладу вищої освіти, структурним підрозділом якого вона є. У цьому контексті варто зауважити, що стратегічною метою діяльності Центральноукраїнського національного технічного університету є «забезпечення розвитку кадрового, наукового, освітнього і культурного потенціалу центральноукраїнського регіону; підготовка висококваліфікованих фахівців, визнаних на регіональному рівні, в Україні та інших країнах світу; надання освітніх і наукових послуг світового рівня якості» [<http://www.kntu.kr.ua/doc/str.pdf>].

Місія ЦНТУ «ґрунтується на цінностях і принципах, що включають: компетентність, професіоналізм, активну громадянську позицію, лідерство, якість, креативність, доброчесність, гуманізм, національну свідомість, відкритість, прозорість, децентралізацію, інклюзивність, протидію проявам

авторитаризму тощо» [<http://www.kntu.kr.ua/doc/str.pdf>]. Виходячи з такого формулювання стратегічного завдання Університету, місія бібліотеки вбачається в інформаційному забезпеченні як навчального так і наукового процесів ЗВО у відповідності до європейських освітніх стандартів через якісний оперативний доступ до інформаційного простору локальних й віддалених користувачів.

Бібліотека як важливий культурно-інформаційний структурний підрозділ закладу вищої освіти велике значення надає придбанню та розповсюдженню духовних, культурних та етичних цінностей серед студентів та викладачів. Реалізується це на базі функцій бібліотеки закладу вищої освіти: Акумуляюча – накопичення, формування, систематизація та збереження бібліотечно-інформаційних ресурсів.

Сервісна – надання інформації щодо наявних ресурсів, організація пошуку, видачі і прийому документних й інформаційних ресурсів, надання доступу до віддалених електронних мереж та ресурсів.

Науково-методична – проведення науково-дослідної діяльності у сфері галузі інноваційних інформаційно-бібліотечних технологій, вивчення інформаційних потреб користувачів, розроблення навчальних та методичних матеріалів з основ інформаційної культури користувача, впровадження технологій оптимального пошуку й обробки інформації.

Навчальна – організація підготовки з інформаційної грамотності різним категоріям користувачів.

Просвітницька – пропаганда та заохочення студентської молоді до скарбів вітчизняної та світової культури.

Виховна – сприяння формуванню та становленню гармонійно розвиненої особистості, виховання почуття патріотизму, гідності на регіональному, державному та академічному рівнях.

Соціальна – сприяння розвитку здібностей користувачів до самоосвіти та їхньої адаптації до сучасному інформатизованого суспільства [11].

На прикладі Центральноукраїнського національного технічного університету простежимо структуру бібліотеки ЗВО. Така структура бібліотеки сформувалася впродовж процесі розвитку закладу вищої освіти і бібліотеки. Так, сьогодні бібліотека має такі відділи: «Відділ обліку та наукової обробки літератури; Відділ обслуговування користувачів; Відділ інформаційно-бібліографічного обслуговування» [<https://library.kntu.kr.ua/struktura.html>].

Головним завданням Відділу обліку та наукової обробки літератури є забезпечення наукового оброблення літератури бібліотечного фонду та його організація для оперативного задоволення попиту читацьких запитів.

Відділ формує традиційний довідково-бібліографічний апарату бібліотеки та електронні баз даних: забезпечує зміст фондів та оперативне відображення нових бібліотечних надходжень; розвиває інформаційні якості електронного каталогу та його редагування; здійснює редагування карткових каталогів.

Крім того, відділ займається забезпеченням ведення алфавітного, службового та систематичного карткових каталогів, займається організацією кількісного та якісного наповнення електронного каталогу та виконує технічну обробку видань.

З огляду на те, що місія бібліотек сьогодні – сприяння збільшенню різноманітності знань, котрі використовуються в закладах вищої освіти, здатності до самоосвіти та саморозвитку особистості, професійної мобільності й творчої індивідуальності, головним напрямом роботи відділу обліку та наукової обробки літератури, який безпосередньо надає послуги користувачам, є культурного надбання світу та України; широке надання доступу до власних бібліотечних ресурсів людям, мають особливі потреби; підтримка навчанню впродовж життя, отриманню навичок та знань, важливих для суспільства; сприяння людям у реалізації політичних, соціальних, громадянських, економічних та культурних прав; допомога у розвитку читання з використанням систем соціального партнерства.

Головним завданням *відділу обслуговування користувачів* є забезпечення користувачам вільного доступу до потрібної інформації через надання в громадське користування документів з бібліотечного фонду, створення відвідувачам комфортних умов; сприяння неформальному спілкуванню користувачів, корисному та цікавому проведенню вільного часу тощо.

Діяльність *відділу інформаційно-бібліографічного обслуговування* спрямована передусім на інформаційне та бібліографічне обслуговування користувачів на основі сучасного інформаційно-бібліографічного апарату, гармонійне поєднання традиційних та електронних інформаційних ресурсів.

Відділ також здійснює інформаційне та довідкове обслуговування відповідно до інформаційних запитів та згідно з правилами користування бібліотекою. Зазначимо, що довідково-бібліографічний фонд бібліотеки універсальний, й формується він на різних носіях інформації [18]. Кожен відділ бібліотеки виконує свої функції та завдання, що забезпечує функціонування бібліотеки ЗВО як потужного інформаційно-інтелектуального центру.

Отже, в результаті аналізу функцій, завдань, структури та діяльності бібліотеки закладу вищої освіти (на прикладі бібліотеки ЦНТУ) можемо дійти висновку, що під впливом процесів глобальної процесів інформатизації відбулися радикальні зміни в діяльності основних підрозділів бібліотеки, тому сучасна бібліотека ЗВО йде шляхом модернізації, що дає змогу їй, як важливому інформаційному структурному підрозділу університету здійснювати свою діяльність максимально продуктивно задовольняти потреби та запити студентів та викладачів.

2.2. Нормативно-правова база діяльності бібліотек закладів вищої освіти

Важливою передумовою успішного функціонування сучасної бібліотеки є створення державою надійної соціально-правової бази. У нинішніх умовах проблема законодавчого регулювання діяльності бібліотек не втрачає своєї злободенності, є життєвоважливою та зумовлює успішну діяльність бібліотек.

Базовим законодавчим документом, що регулює функціонування бібліотек, є передусім Закон України «Про бібліотеки і бібліотечну справу» [19]. Цим законом визначається статус бібліотек, їхні правові й організаційні основи діяльності, встановлюються вимоги до формування і збереження бібліотечних фондів, формулюються правила бібліотечного обслуговування, визначаються права громадян щодо отримання бібліотечних послуг, скарбів національної й світової культури, що зосереджені у бібліотечних фондах.

Базується законодавство України щодо бібліотек і бібліотечної справи насамперед на Конституції України [14] та складається з названого Закону та законів й міжнародних договорів й низки інших нормативно-правових актів.

Зауважимо, що правові відносини в галузі бібліотечної діяльності регулюються крім названих, також іншими Законами України – «Про обов'язковий примірник» [33], він визначає правові механізми діяльності системи обов'язкового примірника документів й законодавчо регулює важливі питання щодо поповнення фондів бібліотек; Закон «Про інформацію» [29], регулюються відносини стосовно збирання, створення, одержання, використання, зберігання, охорони, поширення та інформації. Цей закон має очевидне відношення до бібліотек, оскільки саме вони займається питання збирання, накопичення й популяризації наукової інформації.

Закон України «Про Концепцію Національної програми інформатизації» [30] затверджує «Концепцію Національної програми інформатизації», яка містить характеристику сьогоденного стану інформатизації, стратегічні цілі, мету й також основні принципи та форми інформатизації, очікувані наслідки її реалізації. Для бібліотеки ЗВО

Концепція є актуальною, оскільки і бібліотека університету потребує інформатизаційних процесів.

Закон України «Про державну підтримку книговидавничої справи в Україні» [20] визначає основи державної підтримки щодо книговидавничої справи в Україні і цілеспрямований на подолання кризи в українському книговидавництві та створення прийнятних умов щодо його розвитку.

Неабияке значення стосовно розвитку бібліотек, розв'язання багатьох нагальних проблем мають укази Президента та постанови Кабінету Міністрів України. Впродовж періоду незалежності було підготовлено і прийнято цілу низку важливих та актуальних нормативно-правових документів та затверджено комплекс цільових програм [33]. Серед них: Указ Президента України «Про встановлення Всеукраїнського дня бібліотек» (від 14 травня 1998 р. № 471/98) [22]. З огляду на «значний внесок бібліотек України у розвиток вітчизняної освіти, науки і культури, необхідність дальшого підвищення їх ролі у житті суспільства та підтримуючи ініціативу бібліотечної громадськості, встановлено Всеукраїнський день бібліотек і відзначати його щорічно 30 вересня» [22, с. 2].

В межах Всеукраїнського дня бібліотек проводяться заходи, що сплановані на значне підвищення ролі книги в суспільному прогресі та культурному житті України й на розв'язання проблем щодо покращення розвитку бібліотечної справи. Прийнято Положення щодо книжкової серії «Президентська бібліотека: духовні першоджерела України»: Указом Президента України від 25 травня 1999 р. № 567/99 [21] Книжкова серія створена задля знайомства з духовною спадщиною українського народу широких верств населення та представляє видатні пам'ятки української науки та культури від найдавніших часів, зокрема пам'ятки літописання, філософської та історичної думки, політичної й правової культури, мистецтва, української мови, а також писемні джерела з історії церкви в Україні, літературні твори відомих українських письменників.

Указ Президента України від 22 березня 2000 р. «Про невідкладні заходи щодо розвитку бібліотек України» передбачав розроблення широких заходів щодо підвищення ролі бібліотек у формуванні громадянського суспільства, розбудові держави та ефективнішого використання їхнього інформаційного потенціалу [32]

19 червня 2013 р. підписано Указ Президента «Про деякі заходи щодо державної підтримки книговидавничої справи і популяризації читання в Україні», в якому задля популяризації книги та підвищення активності чимтацького загалу, зокрема серед дітей і молоді, забезпечення широкого доступу населення до інформації, розроблено низку заходів, що сприятимуть популяризації читання серед населення [23].

Розвиток й модернізації бібліотек передбачалося цільовими державними програми – «Програма збереження бібліотечних та архівних фондів на 2000–2005 рр.» та «Державною цільовою програмою підтримки та розвитку читання на період до 2015 р.». Їхнє розроблення і прийняття є свідченням того, що проблеми бібліотек набули загальнодержавного значення [3].

Варто звернути увагу і на нормативно-правову базу міністерств та відомств, зокрема «Про затвердження Типових правил користування бібліотеками в Україні» Наказом Міністерства культури і мистецтв за № 275 [27] від 5 травня 1999 р. «Типові правила користування бібліотеками в Україні» розроблені відповідно до Закону України «Про бібліотеки і бібліотечну справу», й поширюються на всю мережу чинних бібліотек.. На підставі цих «Типових правил» кожна бібліотека розробляє свої власні правила користування згідно з її статусом, відповідним цільовим призначенням, складом користувачів та зрештою спеціалізацією бібліотечних фондів.

Важливим щодо діяльності бібліотек ЗВО стало затвердження «Типових правил користування бібліотекою вищого навчального закладу освіти Міністерства освіти України» [28].

Ці правила були розроблені з огляду на Закон України «Про бібліотеки і бібліотечну справу» та є чинними у всіх заклади вищої освіти, підпорядкованих Міністерству освіти та науки. Враховуючи «Типові правила бібліотеки закладів вищої освіти», кожна бібліотека складає свої правила для користувачів, які затверджує керівництво ЗВО.

Певний внесок в організацію діяльності бібліотек ЗВО зробив наказ МОН «Про затвердження Примірного положення про бібліотеку вищого навчального закладу III-IV рівнів акредитації» [26]. У ньому визначено є рівень базових вимог до бібліотеки закладу вищої освіти, зокрема конкретизовано вимоги стосовно профільних, організаційних, регіональних особливостей та змісту бібліотечної роботи кожного конкретного ЗВО.

Лист МОН «Щодо вдосконалення роботи бібліотек вищих навчальних закладів» (від 23.03. 2007 р. за № 1/9-17) [44] зобов'язав керівників закладів вищої освіти забезпечити організаційні, правові, матеріальні та фінансові умови, які необхідні для нормального функціонування бібліотек, зокрема, що стосується умов належного зберігання та використання бібліотечного фондів, забезпечення комп'ютеризацією та технічним оснащенням бібліотек. Варто зауважити, що якраз цей стандарт установив одиниці обліку документів бібліотечних фондів та установ науково-технічної інформації (НТІ) і ввів одиниці обліку обслуговування бібліотечних користувачів та органів НТІ. Стандарт поширюється на діяльність всіх бібліотек та органів НТІ незважаючи на відомче підпорядкування й форми власності.

Отже, можемо стверджувати, що аналіз нормативно-правових актів щодо забезпечення діяльності бібліотек дає змогу зауважити всю важливість кроків, що зроблені державою впродовж періоду незалежності у цій царині. Проте, варто зазначити, проаналізовані нами законодавчі та нормативні акти врегулювали не всі сьгоднішні проблеми, у галузі функціонування бібліотек ЗВО в Україні. Тож для того, щоб всебічно регулювати наявні проблеми необхідна, на нашу думку, цілісна та комплексна правова база,

котра швидко реагувала б на економічні, політичні та соціальні зміни в сучасному суспільстві.

РОЗДІЛ 3

СУЧАСНІ НАПРЯМИ ДІЯЛЬНОСТІ БІБЛІОТЕКИ ЦЕНТАЛЬНОУКРАЇНСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО ТЕХНІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

3.1. Інформаційна діяльність бібліотеки Центальноукраїнського національного технічного університету

Ключовий напрям реформування вищої освіти в Україні – інтеграція у світовий та європейський освітній простір. Використання досвіду передових країн безпосередньо впливає і на функціонування бібліотеки закладу вищої освіти, яка, безперечно, стає його важливим інформаційним центром. Підвищення рівня якості освіти здійснюється насамперед шляхом використання сучасних технологій, адаптації освітнього процесу до інформаційного простору, цілеспрямованому формуванні новітньої інформаційної культури. Отже, якість та рівень навчання у ЗВО неабиякою мірою визначається й залежать від рівня розвитку бібліотеки.

Основна функція інформаційно-бібліографічної діяльності бібліотеки – насамперед інформаційне забезпечення навчального та наукового процесів, що передбачає широкий спектр функціонування бібліотеки: довідково-бібліографічне обслуговування здобувачів та викладачів, проведення практичних занять з основ інформаційної грамотності, інформування викладацького складу, формування бібліографічних показників, зокрема власних бібліографічних довідників тощо. Оперативність та повнота задоволення інформаційних потреб здобувачів вищої освіти та викладачів є основою інформаційно-бібліографічної діяльності. Впровадження сучасних технологій змінює методи та форми інформаційно-бібліографічної роботи, що своєю чергою спричинює до з використання найновіших джерел інформації, запровадження новітніх послуг та нових бібліотечних технологій.

Зазначимо, що електронна бібліотека радикально змінила характер надання інформаційних послуг користувачам бібліотеки: користувач,

звертаючись до системи, отримує не лише покликання (бібліографію, реферат, джерела), а й повну копію самого документа.

Отже, основними напрямками інформаційної діяльності бібліотеки є:

- створення інформаційного ресурсу як в традиційному так і в електронному режимах;
- формування системи вторинних документів (реферативних, оглядово-аналітичних, бібліографічних);
- довідково-інформаційне обслуговування користувачів (обслуговування здобувачів та викладачів у режимах вибіркового розповсюдження інформації, ДОК і «запит-відповідь», проведення книжкових виставок, виставок нових надходжень, віртуальних виставок, інформаційних переглядів тощо); проведення інформаційних заходів [6, с. 6].
- Розбудова Інтернет-мережі в бібліотеці ЗВО, єдиного інформаційного простору, що дає змогу спільного використання не тільки внутрішніх а й зовнішніх інформаційних ресурсів, відкриває доступ до різноманітних ресурсів глобальних інформаційних мереж щодо забезпечення наукової діяльності.

Університетська бібліотека займається також пошуком, аналізом, збереженням важливої електронної продукції, забезпечує доступ користувачів до електронних ресурсів, здійснює каталогізацію електронної продукції, займається пошуком, відбором, обробкою та первинним аналізом зростаючих масивів інформації. З метою оптимального використання накопичених інформаційних багатств, бібліотека також забезпечує їхнє упорядкування, структурування та у організацію функціонування в різних інформаційних системах. Суттєвим складником бібліотечної роботи є широка бібліографічно-інформаційна діяльність, що спрямована на збирання, аналітико-синтетичну переробку, упорядкування, збереження, пошук й поширення різнопланової інформації не тільки на традиційних а й електронних носіях.

Стрімкий розвиток сучасних інформаційних технологій безпосередньо впливає на зміст і форми довідково-бібліографічного обслуговування (ДБО), від ефективної організації якого, своєю чергою, залежить інформаційне забезпечення навчального процесу та наукової діяльності ЗВО. У світі сучасних наукових технологій та глобалізації широке використання електронних ресурсів не просто підвищує якість обслуговування користувачів, а є необхідним. Через це роль бібліотеки у житті людини значно змінилася: вона перетворилася на активного посередника між інформацією і користувачами.

Аналіз документів засвідчив, що інформаційна та довідково-бібліографічна робота бібліотеки ЦНТУ у 2022 р. була спрямована насамперед не тільки на поповнення інформаційних ресурсів, а й на покращання самої системи інформаційних обслуговування для користувачів. Інформаційна робота бібліотеки була зорієнтована на використання електронних засобів комунікації, широкого застосування можливостей інтернету та інтернет-маркетингу. Для передачі інформації активно використовується електронна пошта. Це дає змогу економити час не лише бібліографів, а і читачів, які у зручний час можуть скористатися наданими інформаційними послугами. Наукові працівники, викладачі та студентська молодь ЗВО мають змогу отримати інформацію про бібліографічні покажчики, списки нових надходжень літератури та культурної й просвітницької роботи бібліотеки. Задля підвищення якості обслуговування викладацького та керівного складу ЦНТУ працює електронне інформування у режимі ВРІ та ДОК.

Упродовж року сектором ДБО було надано 3122 довідки (з них 2719 тематичні) та 1780 – в автоматизованому режимі.

Традиційним напрямом роботи бібліотеки є сприяння покращанню інформаційної компетентності здобувачів вищої освіти та пропагування бібліотечно-бібліографічних знань.

Особлива увага приділяється студентам I-х курсів. У звітному році бібліотекою ЦНТУ проведено 44 години занять з метою формування інформаційної культури читачів. Для першокурсників проведено 22 лекції-практикуми, які відвідали 284 особи.

Основні статистичні показники роботи бібліотеки ЦНТУ за 2022 рік подаємо в таблиці 3.1.

Таблиця 3.1

**Статистичні показники діяльності бібліотеки
Центальноукраїнського національного технічного університету за 2022
рік**

Культурна та просвітницька робота	Виставки та відкриті перегляди				
	Загальна кількість		Представлено документів		
	147/3		1981		
	Бібліографічні огляди				
	Тем	Прочитано	Кількість масових заходів		
44	44	21			
Довідково-інформаційне обслуговування	Число абонентів в ВРІ	Виконано довідок, всього	Виконано в автоматизованому режимі	К-сть інформ., кафедр, здобувачів, дипломників, фахівців тощо	Кількість підготовлених бібліографічних покажчиків
	98	3122	1779	5	2
Формування інформаційної культури	Програма в год.		Загальна к-сть занять		
	4		12		
			зокрема для здобувачів молодших курсів	зокрема для здобувачів старших курсів	
			49	3	
Науково-дослідна науково-методична робота	Проведено конференцій	Проведено семінарів	К-сть тез на конференціях та семінарах		К-сть публікацій
	3	3	4		2

Користувачам надавалися консультації щодо методики пошуку потрібної інформації, використання бібліографічних та довідкових видань, картотек та каталогів, стосовно складання та правильного оформлення

списків літератури та джерел до курсових, дипломних робіт та наукових праць. Обов'язковим елементом занять зі здобувачами є практичне засвоєння та застосування сучасних методів автоматизованого пошуку та використання інформації.

Для студентів старших курсів проведені практичні заняття: «Використання класифікаторів УДК та ББК для оформлення наукових робіт студентів».

Одним з основних інформаційних продуктів бібліотеки ЗВО є «Електронний каталог» (ЕК), в яєому відображено весь активний фонд бібліотеки та створено базу для виконання багатопланових запитів користувачів. Він забезпечує одночасно весь багатоаспектний оперативний пошук. Важливим складником ЕК є БД «Періодичні видання ЦНТУ, статті з періодики та збірників», яка систематично поповнюється через аналітичну обробку газет, журналів, наукових збірників. В Електронному каталозі представлено близько 82000 статей з різноманітних галузей знань. Працівники сектору ДБО активно заповнюють ще такі бази даних: «MEDIA CD-ROM диски» та «Наукові праці співробітників та викладачів ЦНТУ». Потрібно зазначити, що бібліотека ЦНТУ є дійсним членом Центрально-Українського Корпоративного Каталогу (ЦУКК), в учасників якого є змога щодо обміну електронними записами аналітичного розпису статей періодичних видань. Чинний договір щодо співпраці з обміну електронними записами передбачає, що кожна сторона описує 8 журналів.

Культурно-просвітницькі заходи, які проводить бібліотека ЦНТУ, завжди цікаві, змістовні, сучасні, направлені на розвиток культури студентської молоді, підвищенню наукового рівня наукових працівників ЗВО та підвищенню кваліфікаційного рівня бібліотечних працівників. Упровадження новітніх технологій сприяє удосконаленню проведення різноманітних інформаційних масових заходів:

- «Дні кафедри»;
- науково-практичні семінари;

- тренінги;
- слайд-презентації;
- відео-презентації.

Зауважимо, що відеоролики розробляються та створюються бібліографами довідково-бібліографічного сектору.

Велика увага бібліографами ДБО та бібліотекою приділяється екологічному вихованню, що спрямоване на вироблення екологічної культури здобувачів, і яке регулює взаємини між людиною й природою та орієнтує її на збереження й відродженняч природного середовища.

Бібліотеку ЗВО часто називають інформаційним центром закладу вищої освіти, і вона насправді займає осібне місце в університеті, оскільки є інформаційною основою науково-освітнього й виховного процесів. Роль бібліотеки зростає, передусім сьогодні – через модернізацію та інформатизацію вищої освіти, підвищення попиту на освітні послуги.

У сучасних умовах будь-яка бібліотека повинна оперативно реагувати на запити, побажання користувачів, та постійно підвищувати професійний рівень її компетентності своїх працівників. Перспективи запровадження інноваційних інформаційних послуг бібліотеки ЗВО мають базуватися на інформаційних потребах студентів та викладачів, інформацію про щоді можна отримати через соціологічні методи дослідження, зокрема, шляхом опитування читацької аудиторії [3].

Нами було проведено анкетування серед студентів Центральноукраїнського національного технічного університету, для того щоб побачити, як бібліотека ВНЗ задовольняє потреби читачів, і, навпаки, з метою прослідкувати тенденцію звернення до університетської бібліотеки зі сторони студентської молоді.

В анкетуванні взяло участь 54 студента університету. Вивчаючи дану категорію користувачів, цікаво було дізнатися, з якою періодичністю вони відвідують бібліотеку. Відповіді були такими: «раз на місяць» – 3 чол. (5,5%); «перед сесією» – 6 чол. (11,1%); «кілька разів на рік» – 18 чол.

(33,3%); «один раз на півроку» – 13 чол. (24 %); «майже не відвідую» – 14 чол. (25,9 %). Також було поставлено ряд інших запитань, серед яких було б цікаво дізнатися, чому студенти неохоче користуються послугами бібліотеки? На що більше 50 % респондентів відповіло, що користуються власними джерелами інформації. Результати анкетування представлено в таблиці 3.2.

Таблиця 3.2

Показники користування послугами бібліотеки ЦНТУ

№ питання	Варіанти відповідей	К-сть, осіб	К-сть %
1. Як часто Ви відвідуєте бібліотеку?	Кілька разів на рік	18	33,3
	Раз на півроку	14	25,9
	Майже не відвідую	13	24,07
	Раз на місяць	3	5,5
	Перед сесією	6	11,1
2. Яка мета відвідування бібліотеки?	Скористатися наявною літературою	21	38,8
	Скористатися абонементом	13	24,07
	Підготуватися до занять	7	12,9
	Скористатися Інтернетом	5	9,2
	Відпочити між заняттями	3	5,5
3. З яких причин Ви неохоче користуєтесь бібліотекою	Користуюсь власними джерелами інф.	29	53,7
	Відсутність л-ри	10	18,5
	Повільний Інтернет	7	12,9
	Брак необхідного технічного обладнання	4	7,4
	Інші відповіді	4	7,4
4. Які послуги, на Вашу думку, повинні обов'язково бути у бібліотеці?	Вільний доступ до ресурсів	16	29,6
	Доступ до Інтернету	15	27,7
	Абонемент	11	20,3
	Електронний каталог	8	14,8
	Інші відповіди	4	7,4
5. Наявність яких приміщень	Комп'ютерний зал	22	40,7
	Приміщення для	12	22,2

(послуг) зробило б Вас частішим користувачем бібліотеки?	індивідуальної роботи		
	Кафетерій	12	22,2
	Інші відповіді	8	14,8
6. Які джерела інформації були б бажали для користування у бібліотеці?	Ресурсами Інтернет	27	50
	Електронними джерелами	20	32,03
	Друкованими джерелами	5	9,25
	Інші відповіді	2	3,7
7. Чи користуєтеся послугами електронної бібліотеки, якщо так, то які розділи Вас цікавлять?	Так	45	83,3
	Ні	9	16,6
8. Вкажіть будь ласка студент якого курсу заповнював анкету	2 курс	21	38,8
	3 курс	9	16,6
	4 курс	13	24,07
	1 курс	5	9,25
	5 курс	6	11,1

Це опитування дало змогу встановити, чого не вистачає сучасній бібліотеці ЗВО, щоб у повному обсязі забезпечувати інформацією студентську молодь університету, та які проблеми гальмують процес звернення здобувачів до бібліотеки.

В умовах стабільного зростання інформаційних ресурсів користувачам бібліотеки недостатньо бути поінформованим стосовно новітніх інформаційних технологій, не менш важливо уміти користуватися цими технологіями. Потрібні вміння та навички різнопланового пошуку інформації та способи її використання: пошукова робота з ЕК, достатня комп'ютерна грамотність, основи навігації в мережі Інтернет. Через те працівники бібліотеки ЦНТУ приділяють значну увагу організації напрямів інформаційної підготовки користувачів бібліотеки. Адже навчити

користуватися електронними ресурсами – це насамперед допомогти йому впевнено почуватися в інформаційному просторі.

Отже, можна зробити висновок, що інформаційна діяльність бібліотеки ЦНТУ достатньо різнопланова, тобто вона забезпечує навчальний процес літературою, займається виховною роботою студентів, займається проведенням інформаційних масових заходів, організовує культурно-просвітницькі заходи, надає інформацію віддалено за рахунок електронного інформування у режимі ВРІ та ДОК.

Крім того, реалізації інформаційної діяльності бібліотеки також сприяє:

- забезпечення бібліотечно-бібліографічною інформацією та текстів наукових публікацій в електронному вигляді;
- забезпечення вільного доступу через Інтернет до різноманітної бібліографічної інформації та повнотекстових баз даних;
- забезпечення електронними засобами пошуку та обслуговування запитів здобувачів та викладачів на інформаційні ресурси бібліотеки.

Усе це в комплексі дає змогу повною мірою задовольнити потреби користувачів бібліотеки, підвищувати національний та міжнародний рейтинг ЗВО та здійснювати культурно-просвітницьку діяльність.

3.2. Інституційний репозитарій Центальноукраїнського національного технічного університету як засіб популяризації наукових публікацій університетської спільноти

Активне використання бібліотекою ЦНТУ сучасних інформаційних технологій дає змогу здійснювати інформаційні заходи на істотно вищому рівні, впроваджувати нові форми їхнього проведення. Інституційним репозитарієм є веб-орієнтована постійна база даних.

Інституційний репозитарій це фактично електронний архів публікацій працівниками структурних підрозділів Центальноукраїнського національного

технічного університету: студентами, аспірантами, викладачами та іншими особами.

Репозитарій ЦНТУ накопичує та зберігає в електронній формі наукові, освітні та методичні публікації й надає до них можливість постійного та безкоштовного доступу у мережі Інтернет. Репозитарій є однією з частин загальної електронного зібрання бібліотеки ЗВО. Назва репозитарію eaKirNTU є скороченою назвою електронного архіву Центальноукраїнського національного технічного університету (Додаток Б).

Розміщення власних публікацій авторами в інституційному репозитарії бібліотеки забезпечує не тільки вільний доступ користувачами до мережі Інтернет а й дає змогу широко ділитися та обмінюватися власними науковими напрацюваннями з колегами з усієї Європи та світу. До того ж, дослідження показують, що наукова продукція, доступна безкоштовно online, суттєво частіше цитуються [39].

Можна навести низку переваг для науковців у випадку розміщення власних публікацій у науковому репозитарії ЦНТУ. Серед них, зокрема:

Зростання розповсюдження індивідуального наукового доробку зростання кількості цитувань досліджень (цитування наукових праць, розміщених у вільному доступі Інтернет зростає в кілька разів);

Наукові матеріали, що розміщені в інституційному репозитарії, мають стійкі URL, що передбачає безпечне збереження та запобігання втраті матеріалів й постійний доступ до наукових ресурсів;

Автор, розміщуючи матеріали в IP та дозволяючи вільний доступ до них, не втрачає авторські права на свої наукові праці [15].

Для закладу вищої освіти необхідність та важливість створення електронної бібліотеки також зумовлена потребою розв'язання проблеми інформаційного вакууму та надійного збереження інформаційних ресурсів університетської бібліотеки з традиційними фондами, які зберігаються на паперових носіях.

Перевагами університету у функціонуванні репозитарію, є три цілі, які переслідують ЗВО України, приймаючи рішення стосовно обов'язкового розміщення результатів їхньої наукової діяльності у відкритий доступ:

– для того, щоб збільшити відомості, використання та вплив наукових результатів ЗВО;

– для того, щоб вимірювати вплив дослідницьких результатів окремих авторів та підрозділів та їхнього порівняння (насамперед за допомогою зростання індексу цитувань);

– для того, щоб демонструвати якість та вплив наукових результатів ЗВО. Зокрема для інтеграції в глобальні наукові бази даних.

Усе це відповідає повному реформуванню системи наукових комунікацій університету, підвищенню якості його діяльності, значущості і, в такий спосіб, зростанню статусу і суспільного значення.

Зауважимо, що архів працює на системі програмного забезпечення DSpace й нараховує 82235 електронних документів (станом на січень 2022 р.). Програмне забезпечення підтримує:

- збереження різних даних – статей, книг, тез, матеріалів конференцій, відео та аудіоматеріалів, сканованих текстів, засобів візуалізації, навчальних об'єктів тощо;

- повнотекстовий пошук за назвами, авторами, фондами, зібраннями, ключовими словами тощо;

- колективне редагування, наповнення та рецензування з правами доступу;

- керування авторськими правами;

- обмін даними, що дає змогу створювати сервіси, які використовують метадані із багатьох репозитаріїв [16]. Інтерфейс наукового електронного архіву ЦНТУ eaKirNTU має рубрики «Домівка», «Перегляд», «Довідка», «Шукати в архіві» та «Зареєстрованим». Функція «Перегляд» необхідна для ознайомлення з документами в архіві за авторами, фондами, зібраннями, темами, датами випуску, заголовками. Кожна з рубрик має свої завдання та

функції, що забезпечує діяльність та функціонування репозитарію в повному обсязі.

Інституційний репозитарій набуває широке визнання передусім внаслідок популярності наукових досягнень ЦНТУ і сприяє підвищенню престижу ЗВО та його науковців.

Уведення в дію репозитарію дозволяє контролювати результати наукових досліджень викладачів та співробітників. Через те важливим в розвитку архіву є його постійне змістовне наповнення, що залежить від багатьох чинників, які важливо враховувати.

Створення репозитарію передбачає звернення увагу на науковість, оригінальність та різноманітність матеріалів, охоплення різних сфер знань.

Важливим чинником є також наявність публікацій на іноземних мовах, що сприяє можливості доступу й підвищує кількість звернень закордонних науковців до матеріалів репозитарію.

Позитивний вплив на популярність репозитарію бібліотеки та рейтинг сприяє розміщення не тільки наукових статей та документів, а й дисертацій, авторефератів, монографій, навчально-методичних розробок, матеріалів наукових конференцій, звітів з науково-дослідницьких тем, бакалаврських та магістерських кваліфікаційних робіт здобувачів студентів, публікацій незалежних дослідників, бібліографічних покажчиків, що забезпечують безпосередній зв'язок процесу щойно створених нових знань та процесу їхнього поширення через викладання.

Отже, створення та пропагування репозитарію, ефективності електронних архівів загалом, важливою є тісна взаємодія та співпраця зі всіма структурними підрозділами університету та викладачами й науковцями зокрема.

Важлива роль у підвищенні рейтингу університету належить бібліотекам через створення власних освітніх та наукових електронних ресурсів, у яких розмішуються наукові та навчальні здобутки ЗВО. Саме вони є складником інформаційного простору та підґрунтям оцінювання

вагомості закладу вищої освіти в освітньому просторі. Водночас, вагомим інструментом контролю та зростання якості вищої освіти є рівень дослідження рейтингів закладів вищої освіти. Так, за даними «Центру міжнародних проєктів «Євроосвіта» в партнерстві з міжнародною групою експертів «IREG Observatory on Academic Ranking and Excellence» Центральнотехнічний національний технічний університет посідає 96-е місце» [<https://osvita.ua/vnz/rating/86578/>].

Бібліотека ЦНТУ офіційно створила та ввела в дію інституційний репозитарій ще в лютому 2016 р. і за цей час її співробітники активно працювали над наповненням репозитарію. Це сприяло суттєвому зростанню цитувань наукових праць викладачів та співробітників університету, значному підвищенню рейтингу бібліотеки та загалом університету.

Впродовж кількох років репозитарій ЦНТУ зареєстрований в «ROAR (Registry of Open Access Repositories) та DOAR»: «Директорія відкритого доступу» (Directory of Open Access scholarly Resources), де зібрано практично всі репозитарії світу. Крім того репозитарій ЦНТУ отримав власний ідентифікатор ISSN наданий інформаційним сектором ЮНЕСКО з комунікацій та інформації. Ідентифікатора ISSN свідчить, що репозитарій це електронний науковий журнал, в якому можна розміщувати не тільки опубліковані раніше документи, а й препринти (бо розміщення наукових матеріалів у репозитарії прирівнюється до публікацій).

Крім цього, нещодавно електронний архів КНТУ додано до всесвітньо визнаного сервісу з пошуку наукової інформації Bielefeld Academic Search Engine (BASE) від Університету Білефельд (Німеччина), якій містить більше 25,5 мільйонів документів. У BASE дуже високі вимоги до клієнтських електронних архівів, тому потрапити до їхньої системи – вже неабиякий успіх. Також наявність електронного архіву КНТУ в BASE означатиме, що тепер ця система, виконуючи запити на інформацію користувачів, серед інших матеріалів також буде показувати матеріали науковців навчального

закладу, розміщені у репозитарії Кіровоградського національного технічного університету.

Отже, інформаційна діяльність бібліотеки ЦНТУ сприяє підвищенню індексу цитування науковців. Бібліотека ЗВО трансформувалася в інформаційний центр університету, інформатизація сприяє покращенню сфери послуг, що дозволяє вийти на новий рівень обслуговування користувачів. Електронний репозитарій університету сприяє підвищенню університету в національних та міжнародних рейтингах та збільшує можливість зростання індексу наукових праць викладачів.

3.3. Проблеми та перспективи впровадження інноваційних технологій в функціонуванні бібліотеки ЗВО

Упровадження модерних інформаційних технологій в усі сфери бібліотечної роботи докорінно змінює діяльність бібліотек, яка ґрунтується на наданні послуг нового рівня. Інтеграція сучасних бібліотек у світовий бібліотечний простір є складником її ефективної інноваційної діяльності, але винятково вона актуальна для бібліотек ЗВО.

Сьогодні у зміцненні ресурсно-інформаційної бази університетського віртуального освітнього середовища провідне місце належить бібліотечному інформаційному порталу та віртуальній бібліотеці. Вони є сучасною структурно-функціональною інтерактивною формою інформаційно-комунікаційної архітектури бібліотеки, фактично визначають пріоритети у формуванні електронного освітнього середовища, ландшафтну документно-когнітивну, інформаційну єдність освітнього поля університету. Бібліотечний портал забезпечує вільний доступ до навчальних, наукових, інформаційних ресурсів, електронних баз даних та доступ до електронного освітнього середовища.

Своєчасне та ефективне задоволення потреб користувачів забезпечують сьогодні веб-сайти, які розширюють та урізноманітнюють спектр бібліотечно-

інформаційний сервісів. Інтернет-сайт бібліотеки виконує значну роль не лише в забезпеченні інформаційної, освітньої і наукової підтримки викладацького складу і здобувачів університету, але й у наданні різної методичної допомоги колегам, вобміні досвідом та формуванні професійної спільноти [12]. Інтернет-ресурси вузівських бібліотек та розвиток вищої освіти нині є одним із важливих чинників розвитку держави. Пріоритетним напрямом сьогодишньої української освіти є насамперед інтеграція в європейський простір.

Модернізація та реформування освіти в Україні спричиняють необхідність трансформації бібліотеки ЗВО в модерний бібліотечно-інформаційний центр, від ресурсів та послуг якого залежить певною мірою якість та зміст навчального процесу. Це потребує впровадження нових методів роботи, новітніх інформаційних ресурсів та освоєння сучасних методів діяльності. «Бібліотека – соціальна інституція, що народилася тоді, коли виникла потреба збирати, зберігати й організувати суспільне користування книгами. Протягом кількох тисячоліть бібліотеки виконували різні соціальні прикладні функції: культурно-просвітню, освітню, ідеологічну тощо» [5, с.5].

Кардинальні зміни в галузі інформаційно-комунікаційних технологій неухильно впливають на суспільство хагалом та на окремі сфери його діяльності зокрема: культуру, освіту, науку, виробництво. Через бібліотека як одна з соціальних структур також відчуває цей вплив й не залишається незмінною. Тому зміни форм і засобів поширення знань насамперед відчули на собі наукові бібліотеки, з огляду на те, що ці зміни торкнулися, передусім, сфери їхньої діяльності. Адже бібліотека – це достатньо складна структура, в якій знаходиться величезна кількість різнопланових видань: газети, журнали, книги, карти., а в останній час ще й електронні ресурси. Через те впровадження сучасних бібліотечно-інформаційних технологій зумовлює якісно новий етап у розвитку бібліотек закладів вищої освіти та посилює вимоги щодо професійного рівня кадрів [35].

Діяльність бібліотек в умовах інформатизації освіти так чи інакше пов'язана з організацією навчально-виховного процесу і з кінцевою метою навчання й виховання – з формуванням гармонійно розвинутої особистості кожної людини.

Інформатизація як результат реалізації комплексу заходів, що спрямовані на забезпечення своєчасного використання вірогідних знань в усіх значущих видах людської діяльності, змінює уявлення про завдання та місце бібліотек в професійно-бібліотечній сфері життя. Могутній потік інформації передусім на базі електронних технологій підпорядкував сьогодні великі прошарки населення своєю привабливістю і сильними пошуковими інформаційними можливостями.

Поява Інтернету, як єдиного інформаційного середовища, змінила звичні традиційні методи одержання інформації, видозмінила засоби доступу людей до різних знань, прискорила прогрес серед всіх суспільних сфер, ініціює появу нових цінностей, тенденцій та проблем. Найбільше це стосується одержання наукової інформації.

Сучасний розвиток автоматизації в бібліотеках закладів вищої освіти відбувається достатніми темпами. Оскільки впровадження сучасних комп'ютерних технологій в діяльність університетської бібліотеки є вже нагальною потребою щодо підвищення якості бібліотечно-інформаційного забезпечення.

Саме про це свідчить схвалена урядом «Стратегія розвитку бібліотечної справи на період до 2025 року» [36], котра передбачає удосконалення правової бази, врегулювання стандартів бібліотечної галузі у відповідності до міжнародних стандартів, професійний розвиток персоналу, створення сучасної системи бібліотечної освіти, значне підвищення кваліфікації персоналу бібліотеки, модернізація інформаційної інфраструктури тощо.

Крім того, відповідно до «Стратегії розвитку бібліотечної справи до 2025 року» [36] з'являються нові тенденції стосовно створення електронних

бібліотек. Наразі в ЦНТУ створено електронну бібліотеку, що передбачає комплекс електронних ресурсів та технічних можливостей щодо пошуку та використання інформації.

Електронна бібліотека радикально змінила інформаційне обслуговування студентів та викладачів: звертання до системи дає змогу користувачам отримувати не тільки покликання (бібліографію та реферат того чи іншого джерела), а й сам текст документа. Основним завданням електронної бібліотеки є широка інтеграція інформаційних електронних ресурсів та ефективний його пошук.

Для закладу вищої освіти «необхідність створення електронної бібліотеки зумовлена потребою вирішення проблеми інформаційної недостатності та збереження інформаційних ресурсів бібліотеки з традиційними фондами на паперових носіях» [1, с.23].

Бібліотека ЦНТУ намагається не відставати від передових бібліотек країни в галузі інформатизації, і наполегливо працює над наповненням електронного архіву, електронного каталогу та наповненням контентом власного веб-сайту.

До проблем, які затримують інноваційний розвиток університетської бібліотеки можемо віднести:

- перевантаженість фондів бібліотеки застарілою, неактуальною та дублетною літературою, відсутність необхідної, нової наукової літератури на яку є попит серед студентів, але немає можливості доступу до неї;
- потреба докорінної технічної модернізації та комп'ютеризації бібліотеки;
- обмеженість доступу бібліотеки до електронного місцевого, регіонального, національного і світового ресурсу;
- повільний Інтернет в читальному залі, в результаті чого пошук інформації значно ускладнюється;
- нестача кваліфікованих кадрів, які розуміються на інноваційних бібліотечних технологіях, які могли мобільно працювати наповнюючи та

оновлюючи контент веб-сайту, поповнювати електронний архів та відповідати на віртуальні запити користувачів;

- неусвідомлення громадськістю важливості рівня впливу бібліотеки на розвиток університету;
- адаптація бібліотечної галузі до умов цифрової культури;
- низький рівень фінансування державою проектів щодо осучаснення бібліотечних фондів та формування кадрового ресурсу для бібліотек.

Так практика бібліотек України свідчить про те, що там де є належний PR бібліотеки, застосовуються маркетингові засоби поведінки, пошук і запровадження партнерських відносин з користувачами і владою, є змога отримувати реальні кошти на обладнання, поповнення фондів та ін., а також змінювати свій імідж і стан на краще, бути більш привабливими для користувачів [12, с.45].

Участь держави в свою чергу полягає в підтримці законності цих процесів, тобто на основі послідовної реалізації інформаційної політики закріплення інноваційних змін у бібліотечній сфері через оновлення та доповнення бібліотечно-законодавчої бази, статусу бібліотек, системи підготовки кадрів.

Дійсно, сьогодні в кожного студента є доступ до Інтернету, і зручніше знайти необхідну публікацію дома в зручних умовах та зручний час. Але є безліч нової, актуальної літератури, яку неможливо знайти у відкритому доступі в Інтернеті, в кращому випадку, якщо студент знає, де шукати, то зареєструється на відповідному сайті і отримає потрібну йому публікацію безкоштовно, частіше трапляються випадки, коли за літературу потрібно заплатити, при цьому натрапивши на кіберзлочинця і взамін не отримати нічого.

Отже, інноватика швидко вводиться в діяльність бібліотек ЗВО, але існує чимало чинників, що гальмують ці процеси. Для розв'язання цих проблем варто постійно підтримувати приміщення в належному стані, не

говорячи уже про будівництво нових бібліотечно-інформаційних центрів, адже старі приміщення не справляються з обсягами фондів, пожежами, затопленнями, мікробами і пліснявою, ергономічними нормами та умовами сучасної організації праці. Це все шкодить престижу бібліотек як освітньо-інформаційних та культурних закладів. Проведене анкетування серед здбувачів вищої вищої освіти ЦНТУ для виявлення проблем щодо відвідування університетської бібліотеки переконливо засвідчило, що для сучасного функціонування бібліотеки як потужного науково-інформаційного центру ЗВО потрібно розв'язати низку проблем з модернізації бібліотеки й популяризацією та розширенням її послуг. Загалом шляхи удосконалення діяльності бібліотеки університету розглянемо в наступному підрозділі.

3.4. Шляхи вдосконалення роботи бібліотеки Центральноукраїнського національного технічного університету

Жоден університет, як освітня та науково-дослідна установа, не існує без сучасної якісної бібліотеки. А з розвитком інноваційних інформаційних технологій, впровадження яких потребує і бібліотека, нагромадилось ряд проблем, пов'язаних з функціонуванням сучасної бібліотеки, задоволенням запитів користувачів, виконанням програм інформатизації тощо. Розв'язанню цих проблем можуть допомогти запропоновані нами *шляхи* вдосконалення роботи університетської бібліотеки:

- оновлення бібліотечних фондів через закупівлю нових книг українських авторів, зокрема і в електронній формі, застарілі ж книги повинні вилучатися з фондів, адже часто – це більше 80% всього бібліотечного фонду. Певною мірою це має розв'язати проблему відвідування студентми університетської бібліотеки, адже студенти потребують актуальної, спеціалізованої, наукової літератури;

- формування у бібліотеці сприятливих умов щодо популяризації книги, читання, знань як серед студентської молоді, так і серед науковців, створювати умови для зростання читацької активності, підвищенню рівня культурної компетентності користувачів, посиленню реклами сайтів та регулярному поповненню веб-ресурсів бібліотеки.

Для професійної PR-підтримки, що повинна забезпечити ефективне функціонування бібліотеки ЗВО та досягти високого рівня іміджу, насамперед необхідно розробити PR-проекти та програми, зокрема: підвищення іміджу університетської бібліотеки як сучасного, відкритого, динамічного середовища; взаємодію з партнерами, інформування через бібліотрейлери (відео-презентація книг); фандрайзинг (пошук необхідних додаткових коштів); вивчення думки користувачів; покращення соціально-психологічного клімату [12, с.46].

Неабияке значення для популяризації бібліотеки є її представлення в соціальних мережах та просування самого веб-сайту бібліотеки.

Для популяризації бібліотеки ЗВО у соціальних мережах та на бібліотечному сайті вкрай важливо дотримуватися таких вимог:

- а) спостерігати за відгуками студентів та викладачів й повсякденно корегувати контент-план;
- б) тестувати та регулювати час публікації;
- в) оприлюднювати певні повідомлення, які можуть зацікавити різні групи користувачів бібліотеки в соціальних мережах;
- г) проводити різноманітні акції та розіграші;
- д) своєчасно реагувати на зауваження та звернення користувачів;
- ж) постійно підтримувати розміщення постів.

Такий підхід сприятиме забезпеченню оперативної комунікації з онлайн-аудиторією щодо запланованих заходів, нових надходжень книг, поширення корисної різнопланової інформації, негайного реагування на Інтернет-опитування, на цікаві рекомендації та загалом на відгуки мережевих

користувачів. Важливо для цього: впроваджувати в роботу модерні комп'ютерні технології, активно використовувати їх для обслуговування користувачів, розширювати спектр інформаційно-комп'ютерних послуг, оскільки бібліотека виступає посередником між інформацією та користувачем, можливо варто перейняти досвід провідних бібліотек України та включити до переліку послуг бібліотеки платні послуги у відповідності з постановою Кабінету Міністрів України «Про затвердження переліку платних послуг, які можуть надаватися навчальними закладами, іншими установами та закладами системи освіти, що належать до державної і комунальної форми власності» [25], серед яких:

- допомога у складенні бібліографічних списків для дипломних, курсових і наукових робіт;
- надавання платного доступу до різноманітних бібліотечних фондів для осіб, котрі не працюють та не навчаються в ЗВО, у ксерокопіюванні та скануванні документів та інших послуг;
- швидкість підключення до Інтернету в безпроводній мережі (Wi - Fi) бібліотеки ЦНТУ досить повільна, тому як наслідок пошук інформації менш продуктивний. Вирішити цю проблему можна шляхом приближення маршрутизатора до користувача та знищення можливих перешкод підключення безпроводної мережі;
- підвищення кваліфікації кадрів, які розумітимуться на інноваційних бібліотечних технологіях, зможуть активно наповнювати та оновлювати контент веб-сайту, поповнювати електронний архів та відповідати на віртуальні запити користувачів, як наслідок електронні джерела інформації бібліотеки ЦНТУ популяризуватимуть бібліотеку, також це сприятиме підвищенню рівня задоволення потреб користувачів;
- організація віддаленого доступу бібліотеки до електронного місцевого, регіонального, національного і світового ресурсу. Адже тільки певна частка світового інформаційного потоку сьогодні доступна

користувачам університетської бібліотеки, оскільки кількість примірників, яка надходить до України, є надзвичайно малою. Тим паче зосереджується вона переважно у великих бібліотеках Києва, Львова, Одеси, Харкова та деяких інших міст. Зарадити цьому можна тільки шляхом організації віддаленого пошуку та створення серйозної електронної бази даних повнотекстової інформації.

Отже, детальний аналіз інформаційної діяльності бібліотеки, дозволив виокремити такі *інноваційні напрями*, як функціонування електронного каталогу, віртуальної довідки, інституційного репозитарію університету. Доведено, що наявність репозитарію, по-перше, посилює популяризацію наукових робіт викладачів університету, по-друге, рівень наповнення репозитарію має колосальний вплив на рейтинг університету як в консолідованому рейтингу вишів, так і в зарубіжних показниках.

Проведене дослідження довело необхідність зберігати величезний книжково-документальний фонд і комплектувати бібліотеки новими виданнями, залучати для зберігання та обробки й використання величезного обсягу друкованих видань – свідoctв суспільної діяльності організацій, установ, фірм, громадських об'єднань. Одночасно встигати за новими носіями інформації і забезпечувати їх зберігання і доступ до них користувачів. Важливо ехнічно і технологічно переобладнувати бібліотеки відповідно до вимог інформатизації соціально-комунікативної сфери. Конче необхідно мати висококваліфіковані кадри бібліотек. Щоб загалом створювати комфортне інформаційне середовище для задоволення зростаючих потреб суспільного й особистого розвитку громадян.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження дало змогу розробити певні теоретичні положення та практичні рекомендації, які дадуть можливість розв'язати

наукову проблему щодо діяльності бібліотеки як наукового та інформаційного центру ЗВО.

У результаті дослідження ми дійшли таких висновків:

Сучасна бібліотека закладу вищої освіти є складним соціально-комунікаційним комплексом, котрий в умовах інформаційного суспільства розглядається нині як важливий інформаційно-бібліотечний центр, котрий генерує соціокультурне та інформаційно-освітнє середовище для здобувачів вищої освіти та викладачів.

До основних функцій бібліотеки Центальноукраїнського національного технічного університету відноситься: здійснення інформаційного, бібліотечно-бібліографічного обслуговування здобувачів та викладачів; вивчення їхніх потреб та оперативне виконання інформаційних зацікавлень; створення бібліотечних фондів відповідно до навчальних планів, програм та тематики наукових досліджень закладу вищої освіти через придбання навчальної, довідкової та наукової літератури; створення системи бібліотечних каталогів, картотек, баз даних.

У своїй роботі бібліотека керується насамперед Конституцією та законами України, постановами Верховної Ради, указами та розпорядженнями Президента, постановами та розпорядженнями Кабінету Міністрів України, відповідними положеннями та нормативними актами.

Визначено, що інформаційна діяльність бібліотеки здійснюється в збиранні, упорядкуванні, аналітико-синтетичній переробці, збереженні, пошуку та поширенні інформації на традиційних та електронних носіях.

Основними напрямками інформаційної діяльності є такі:

- створення інформаційного ресурсу як в традиційному так і в електронному режимах;
- формування системи вторинних документів (реферативних, бібліографічних, оглядово-аналітичних);
- довідково-інформаційне обслуговування організація книжкових виставок, інформаційних переглядів та виставок нових надходжень;

проведення інформаційних заходів. Формування бібліотечно-бібліографічної інформації, текстів публікацій в електронному вигляді та забезпечення вільного доступу через Інтернет до оізнопланової бібліографічної інформації та баз даних.

Доведено, що електронний репозитарій університету, шляхом популяризації наукових робіт викладачів, сприяє підняттю університету як в національних, так і в міжнародних рейтингах, адже публікації, які науковці охоче розміщують в електронному архіві, знаходяться у відкритому доступі, що й значно збільшує шанси підвищити індекс цитування, а науковій роботі – бути широко представленою в наукових колах.

Визначено проблеми діяльності бібліотеки як інформаційного центру ЗВО: перевантаженість фондів застарілою та неактуальною літературою, потреба технічної модернізації та широкої комп'ютеризації бібліотеки, недостатній рівень доступу бібліотеки до електронного регіонального, національного та світового ресурсів, порівняно повільний Інтернет в приміщенні читального залу, нестача кваліфікованих кадрів, котрі володіють на інноваційними бібліотечними технологіями, недостатній рівень державного фінансування проектів стосовно осучаснення бібліотечних фондів.

Запропоновано такі шляхи вдосконалення функціонування бібліотеки ЦНТУ:

- суттєве оновлення бібліотечних фондів;
- створення у бібліотеці необхідних умов щодо популяризації книги, знань як серед здобувачів вищої освіти, так і серед викладачів, створення умов для значного підвищення читацької активності;
- покращання реклами сайтів та систематичне поповнення веб-ресурсів університетської бібліотеки;
- упровадження в діяльність бібліотеки сучасних комп'ютерних технологій задля активного використання для поліпшення обслуговування користувачів;

- розширення інформаційно-комп'ютерних послуг;
- сприяння підвищенню кваліфікації кадрів, що володітимуть інноваційними бібліотечними технологіями та зможуть активно впроваджувати їх в діяльність бібліотеки;
- організація віддаленого доступу бібліотеки до електронного місцевого, національного і світового ресурсу, що дасть змогу працювати з новими, рідкісними джерелами інформації.

Отже, сучасна бібліотека закладу вищої освіти внаслідок впровадження низки інноваційних технологій має суттєві перспективи функціонування щодо надання сучасних послуг обслуговування користувачів. Запропоновані шляхи удосконалення діяльності бібліотеки Центальноукраїнського національного технічного університету сприятимуть функціонуванню бібліотеки як сучасного потужного науково-інформаційного центру, та задоволенню інформаційних потреб користувачів – здобувачів вищої освіти та викладачів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Апшай Н. Стратегічні засади розвитку вузівської бібліотеки в умовах інформатизації. *Вісн. Кн. Палати*. 2004. № 6. С. 23–25.
2. Апшай Н. І. Стратегічні орієнтири розвитку бібліотек вищих навчальних закладів в умовах реформування освіти в Україні : дис... канд. наук: 07.00.08. Х., 2005. 202 с.
3. Бібліотека ВНЗ та її роль в забезпеченні навчального та наукового процесів за оцінкою викладачів [Електронний ресурс]: результати соціолог. дослідж. / підгот. Л. В. Цок. Івано-Франківськ: НТБ ІФНТУНГ, 2013. 12 с. Режим доступу: http://library.nung.edu.ua/sites/default/files/files/resultaty_anketuvannja.pdf.
4. Беззуб І. Бібліотека вищого навчального закладу у формуванні інформаційної культури студента [Електронний ресурс] / І. Беззуб // Наукові праці Національної бібліотеки України імені В.І.Вернадського.– 2012. – Вип. 33.– С. 94-105.– Режим доступу: <http://library.znu.edu.ua/articles/1263.ukr.html>.
5. Белінська В. М. Бібліотека – інформаційний ресурс освіти: стан та перспективи розвитку вузівських бібліотек [Електронний ресурс]: Матеріали регіональної міжвузівської науково-практичної конференції / В. М. Белінська // Бібліотека ЧДІЕУ.– Чернігів.–2009.– С.4-7.– Режим доступу : <http://library2.stu.cn.ua/Files/images/konferentsii/Nauk-prakt%20konf%2004.12.09.pdf>.
6. Білоус І. О. Основні засади інноваційного розвитку бібліотеки університету [Електронний ресурс] / І. О. Білоус // Сучасні проблеми діяльності бібліотеки в умовах інформаційного суспільства: матеріали науково-практичної конференції, 12 листопада 2009 р. – Львів : Видавництво Національного університету «Львівська політехніка», 2009.– С. 5-12.– Режим доступу: <http://ena.lp.edu.ua:8080/handle/ntb/2200>.– Назва з екрана.

7. Великосельська О. М. Культурно-просвітницька робота бібліотеки як основа створення інтелектуального та культурного середовища університету [Електронний ресурс] / О. М. Великосельська // Просвітницька діяльність бібліотек вищої школи: проблеми, пошук, перспективи : матеріали наук.-практ. конф., 20 квітня 2016 р.– Хмельницький : НБ ХНУ, 2016.– Режим доступу: <http://elar.khnu.km.ua/jspui/handle/123456789/4659>. – Назва з екрана.
8. Давидова І. О. Інноваційна політика бібліотек України: зміст та стратегії розвитку в інформаційному суспільстві: дис. ... д-ра наук із соц. комунікацій : 27.00.03 / Давидова Ірина Олександрівна.– Х., 2008.– 444 с.
9. Державний класифікатор управлінської документації України ДК 010 – 98. – [Чинний від 1999. 06. 01.]. – К. : Держстандарт України, 1999.– 57 с. – (Національні стандарти України).
10. Інновації в інформаційно-бібліографічній діяльності університетської бібліотеки / Калашникова С.В. [та ін.] // Сучасні проблеми діяльності бібліотеки в умовах інформаційного суспільства: матеріали шостої міжнар. наук.-практ. конф., 10–11 вересня 2015 р.– Дніпропетровськ, 2015.– С. 90-95.
11. Інформація та документація. Базові поняття. Терміни та визначення: ДСТУ 2392-94.– [Чинний від 1995.01.01].– К.: Держстандарт України, 1994.– 25 с.– (Національні стандарти України).
12. Карпенко Н. О. Формування іміджу бібліотеки як складової бібліотечного маркетингу [Електронний ресурс]: Матеріали регіональної міжвузівської науково-практичної конференції. Бібліотека ЧДІЕУ.– Чернігів.–2009.– С.44-48.– Режим доступу: <http://library2.stu.cn.ua/Files/images/konferentsii/Nauk-prakt%20konf%2004.12.09.pdf>.
13. Колесникова Т. О. Інформатизація бібліотек ВНЗ: шляхи еволюції та сучасний стан / Т. Колесникова // Вісник Книжкової палати.– 2010. № 2. С. 25-28.

14. Конституція України // Відомості Верховної Ради. – 1996. – №30. – ст.141.
15. Кузьмінська О. Г. Інституційний репозитарій університету як середовище інтеграції наукового знання [Електронний ресурс] Львів : ЛНУ, 2011. С. 78-79. Режим доступу: <http://elartu.tntu.edu.ua/handle/123456789/6339>.
16. Мішакіна Ю. П. Інституціональні цифрові репозитарії: аналіз стану в Україні та перспективи розвитку / Ю. П. Мішакіна [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.irbisnbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe. – Назва з екрана.
17. Онищенко О. С. Проблеми адаптації бібліотек до умов цифрової культури [Електронний ресурс]: тези доповіді на Міжнародну конференцію «Бібліотека. Наука. Комунікація. НБУВ. Київ. 2015. с. 236.
18. Офіційний сайт Бібліотеки Центальноукраїнського національного технічного університету: структура бібліотеки [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://library.kntu.kr.ua/struktura.html>.
19. Про бібліотеки та бібліотечну справу: Закон України від 27 січня 1995 р. №7 [Електронний ресурс] / Інтернет-сторінка Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/32/95-вр>.
20. Про державну підтримку книговидавничої справи в Україні: Закон України від 06.03.2003 № 601-IV [Електронний ресурс] / Інтернет-сторінка Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/601-15>.
21. Президентська бібліотека: духовні першоджерела України: Указ Президента України від 25 травня 1999 р. № 567/99 [Електронний ресурс] / Інтернет-сторінка Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/567/99>.
22. Про встановлення Всеукраїнського дня бібліотек: Указ Президента України від 14 травня 1998 р. № 471/98 [Електронний ресурс] / Інтернет-сторінка Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/471/98>.

23. Про деякі заходи щодо державної підтримки книговидавничої справи і популяризації читання в Україні: Указ Президента України від 19 червня 2013 р. № 336/2013 [Електронний ресурс] / Інтернет-сторінка Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/336/2013>.
24. Про доступ до публічної інформації: Закон України від 13.01.2011 № 2939-VI [Електронний ресурс] / Інтернет-сторінка Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2939-17>.
25. Про затвердження переліку платних послуг, які можуть надаватися навчальними закладами, іншими установами та закладами системи освіти, що належать до державної і комунальної форми власності Закон України від від 27.08.2010 № 796 [Електронний ресурс] / Інтернет-сторінка Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/796-2010-п>.
26. Про затвердження Примірного положення про бібліотеку вищого навчального закладу III-IV рівнів акредитації: Наказ МОН (від 6 серп. 2004 р. № 641. – Режим доступу: http://www.library.univ.kiev.ua/ukr/for_lib/nak-tit.jpg.
27. Про затвердження Типових правил користування бібліотеками в Україні: Наказ Міністерства і мистецтв України від 5 травня 1999 р. № 275 [Електронний ресурс] / Інтернет-сторінка Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0449-99>.
28. Про затвердження Типових правил користування бібліотекою вищого навчального закладу освіти Міністерства освіти України: Наказ Міністерства освіти України від 31 серп. 1998р. № 321 XII [Електронний ресурс] / Інтернет-сторінка Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/3178-79>.

29. Про інформацію: Закон України від 02.10.1992 № 2657-XII [Електронний ресурс] / Інтернет-сторінка Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2657-12>.
30. Про Концепцію Національної програми інформатизації: Закон України від 04.02.1998 № 75/98-ВР [Електронний ресурс] / Інтернет-сторінка Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/75/98-вр>.
31. Про Національну програму інформатизації: Закон України від 04.02.1998 № 74/98-ВР [Електронний ресурс] / Інтернет-сторінка Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/74/98-вр>.
32. Про невідкладні заходи щодо розвитку бібліотек України: Указ Президента України від 22 березня 2000 р. № 490/2000 [Електронний ресурс] / Інтернет-сторінка Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/490/2000>.
33. Про обов'язковий примірник документів: Закон України від 09.04.1999 № 595-XIV [Електронний ресурс] / Інтернет-сторінка Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/595-14>.
34. Робота з інституційним репозитарієм ELARTU : метод. рекомендації / О. К. Шкодзінський, Г. Я. Онисько, С. О. Костишин, С. О. Дубик, С. О. Войт [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://elartu.tntu.edu.ua/handle/123456789/223>. — Назва з екрана.
35. Сіденко Т.А. Бібліотека XXI століття – проблеми підвищення кваліфікації [Електронний ресурс]: Матеріали регіональної міжвузівської науково-практичної конференції / Т.А. Сіденко // Бібліотека ЧДІЕУ. – Чернігів. – 2009. – С.49-57. – Режим доступу: <http://library2.stu.cn.ua/Files/images/konferentsii/Naukprakt%20konf%2004.12.09.pdf>.

36. Стратегія розвитку інформаційного суспільства в Україні схвалена Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 15 травня 2013 року №386-р [Електронний ресурс] // Сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: [http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/386-2013- %D1%80](http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/386-2013-%D1%80).
37. Стрілець Н. О. Відкритий електронний архів (репозитарій) наукової бібліотеки: технологічний аспект / Н. О. Стрілець // Вісник Харківської державної академії культури. - 2012. - Вип. 38. - С. 147-154.
38. Уніфікована система організаційно-розпорядчої документації. Вимоги до оформлювання документів: ДСТУ 4163 – 2003. – [Чинний від 2003.04.07]. – К.: Держстандарт України, 2003. – 25 с. – (Національні стандарти України).
39. Фролова Н. М. Інституційний репозитарій у інформаційному просторі університету [Електронний ресурс] / Фролова Н.М., Кашаєва Л.В. // Імперативи розвитку електронних бібліотек: матеріали міжнар. веб-конф., м. Харків 27 березня 2014 р. – Харків: НБ ХНУ, 2014. – Режим доступу : <http://dspace.nlu.edu.ua/handle/123456789/5529>. – Назва екрана.
40. Швецова-Водка Г.М. Документознавство: Навч. посіб. – К.: Знання, 2007. – 398 с.
41. Шемаєва Г. В. Електронні ресурси бібліотек України в системі наукових комунікацій [Текст] : монографія / Г. В. Шемаєва // Харківська держ. академія культури. – Х.: ХДАК, 2008. – 289 с.
42. Шрайберг Я. Л. Бібліотеки, електронна інформація і змінне суспільство в інформаційному столітті / Я. Л. Шрайберг // Науч. і техн. б-ки. – 2007. – № 1. – С. 25–56.
43. Шрайберг Я. Роль бібліотек у забезпеченні доступу до інформації та знань в інформаційному столітті//Вища школа. – 2007. – № 4. – С. 60-74.
44. Щодо вдосконалення роботи бібліотек вищих навчальних закладів: Лист МОН від 23 бер. 2007 р. № 1/9-17.– Режим доступу: http://osvita.ua/legislation/Vishya_osvita/3153/.